

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	–	מעשה חכמים וסיפור קצר	–	(40x1)	–	40 נקודות
פרק שני	–	שירה (שירת ימי הביניים ושירה עברית מודרנית)	–	(30x2)	–	60 נקודות
			–	סך הכול	–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – מעשה חכמים וסיפור קצר

(40 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 1–5.

שימו לב: אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

מעשה חכמים

1. קראו את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

מר עוקבא

מר עוקבא – הָיָה עָנִי בְּשִׁכּוּנָתוֹ,
וְהָיָה רָגִיל כָּל יוֹם לִזְרֹק לוֹ אַרְבָּעָה זֹזִים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.
פַּעַם אַחַת אָמַר: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עָמִי טוֹבָה זֹאת.
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵרַע עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ הַרְבֵּה, וְהִלָּכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעָנִי שֶׁהָטוּ עֲצָמָם לַדֶּלֶת – יֵצֵא אַחֲרֵיהֶם.
בְּרָחוּ וְנִכְנְסוּ שְׂגִינָהֶם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.
נָכוּוּ רַגְלֵיו שֶׁל מֵרַע עוֹקְבָא.
אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רַגְלֶיךָ עַל רַגְלִי.
חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ.
אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאֲתִי קְרוֹבָה.

א. לדעתכם, מהי נקודת המפנה במעשה החכמים "מר עוקבא"? הסבירו את תשובתכם. (22 נקודות)

ב. ציינו מאפיין אחד של מעשה חכמים. הסבירו והדגימו כיצד מאפיין זה בא לידי ביטוי במעשה החכמים "מר עוקבא".

(18 נקודות)

סיפור קצר עברי או מתורגם**2. שברירים / דבורה בארון**

בסיפור "שברירים" חיה פרומה עוברת ממקום למקום. תארו שני אירועים בסיפור שכל אחד מהם התרחש במקום אחר, והסבירו את השפעתו של כל אחד מן האירועים האלה על החיים של חיה פרומה ועל ההתפתחות של דמותה.

3. כריתה / סביון ליברכט

ענו על שני הסעיפים א-ב.

- א.** בחרו בשתי דמויות משנה בסיפור, ותארו את מערכת היחסים של כל אחת מהן עם הניה. הסבירו והדגמו מהו התפקיד של מערכות היחסים האלה בסיפור (למשל קידום העלילה, העמקה ברעיון המרכזי, אפיון דמותה של הניה). (25 נקודות)
- ב.** הסבירו את המשמעות של שם הסיפור "כריתה", ואת הקשר בין שם הסיפור ובין דמותה של הניה. (15 נקודות)

4. יגון / צ'קוב

ענו על שני הסעיפים א-ב.

- א.** בחרו בשני אירועים בסיפור שבהם באה לידי ביטוי ביקורת חברתית. תארו את האירועים האלה, והסבירו מהי הביקורת החברתית שבאה לידי ביטוי בכל אחד מהם. (30 נקודות)
- ב.** תארו את סיום הסיפור, והסבירו אם לדעתכם הבעיה של הדמות המרכזית בסיפור נפתרת בסיום הסיפור. (10 נקודות)

5. שאלה כללית: מעשה חכמים וסיפור קצר

ענו על שני הסעיפים א-ב.

- א.** תארו שני ניגודים במעשה החכמים "מר עוקבא" או בסיפור קצר שלמדתם. הסבירו את התרומה של כל אחד מן הניגודים להבנת משמעות היצירה. (25 נקודות)
- ב.** מן היצירה שכתבתם עליה בסעיף א, בחרו באמצעי אומנותי נוסף (למשל מוטיב, סמל, אנלוגיה), תארו כיצד הוא בא לידי ביטוי ביצירה, והסבירו את התרומה שלו להבנת המשמעות של היצירה. (15 נקודות)

פרק שני – שירה (שירת ימי הביניים ושירה עברית מודרנית)

(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 6–11 (לכל שאלה – 30 נקודות).

שירת ימי הביניים

6. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

יפה נוף / יהודה הלוי

- בית 1 יפה נוף, משוש תבל, קריה למלך רב, / לך נכספה נפשי מפאתי מערב!
 בית 2 המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם, / כבודך אשר גלה ונוף אשר חרב.
 בית 3 ומי יתנני על כנפי נשרים, עד / ארזה בדמעותי עפרך ויתערב!
 בית 4 דרשתיך, ואם מלכך אין בך ואם במקום / צרי גלעדך – נחש שרף וגם עקרב.
 בית 5 הלא את אבניך אחונן ואשקם / וטעם רגביך לפי מדבש יערב!

א. על פי השיר, תארו את המצב של ציון בעבר ואת המצב שלה בהווה. הסבירו והדגימו אמצעי אומנותי אחד שתורם להדגשת

המצבים האלה בשיר. (20 נקודות)

ב. הסבירו והדגימו מה הם הרצון והתקווה של הדובר בשיר. (10 נקודות)

7. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

שחרתיך בכל שחרי ונשפי / שלמה אבן גבירול

- בית 1 שחרתיך בכל שחרי ונשפי / ופרשתי לך כפי ואפי.
 בית 2 לך אהמה בלב צמא, ואדמה / לדל שואל עלי פתחי וספי.
 בית 3 מרומות לא יכילוך לשבתך - / ואולם יש מקומך תוך סעפי!
 בית 4 הלא אצפן בלבי שם כבודך / וגבר חשקך עד יעברפי:
 בית 5 אני על כן אהודה שם א-דני / בעוד נשמת א-להים חי באפי.

א. בחרו בשני ציורי לשון בשיר (למשל דימוי או מטפורה), והסבירו את תרומתם להבנת משמעות השיר. (18 נקודות)

ב. שיר זה הוא שיר רשות.

צינו מאפיין אחד של שיר רשות, והדגימו אותו מן השיר. בתשובתכם כתבו גם לאיזה סוג רשות שייך שיר זה.

(12 נקודות)

שירה עברית מודרנית

ארץ־ישראל וירושלים

8. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אֶרֶן / לאה גולדברג

כָּאן לֹא אֲשַׁמַּע אֶת קוֹל הַקּוֹמָה.
כָּאן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מַצְנֶפֶת שְׁלֵג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלָדוֹתֵי שְׁקָמָה לְתַחֲתֶיהָ.

צִלְצוֹל הַמַּחְטִים: הִיָּה הִיָּה ---
אֶקְרָא מוֹלָדָת לְמֶרְחֵב־הַשְּׁלֵג,
לְקֶרֶךְ יֶרְקָרֵךְ כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רֵק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת -
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם -
אֶת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

אֶתְכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְּעַמִּים,
אֶתְכֶם אֲנִי צִמַּחְתִּי, אֲרָנִים,
וְשָׁרְשֵׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

השיר אורן מסתיים במילים: "וְשָׁרְשֵׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים".

האם במילים אלה בא לידי ביטוי הקושי של הדוברת בעקבות המעבר לארץ או הפתרון שלה לקושי זה?
הסבירו את תשובתכם על פי השיר.

הביאו מן השיר דוגמה נוספת שמלמדת על קשיי המעבר מארץ לארץ.

שירים בצל השואה

9. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפָּר הַצְלוּב לֹו עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב כְּדָרוֹף.
בְּאֶזֶן הַשְּׁמַאלִית אֵינוֹ מִקְשִׁיב
זֶכֶר לְסִטְיָרָה מִכְפּוֹ שֶׁל אֶס־אֶס.
בְּאֶזֶן הַזֵּה הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֶף אֵת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרִכְקֶסֶת
לְסִיטִים שְׂבָאִים לוֹ
מִדּוֹרָה, מִבּוֹנָה, מְאוֹשׁוּיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר -
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחֵר כֶּף הוּא הוֹפֵף אֵת רֹאשׁוֹ עַל הַכֶּר הָרֶטֶב
וְנִרְדָּם עַל צִדּוֹ הַיְמָנִי
נוֹתֵן אֵת אֲזִנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי
בְּכִיִּי הַמְהִלֵּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

הדוברת בשיר מתארת את "האוזן המתה" של אבא שלה ואת "האוזן הבריאה" שלו.
הסבירו את התרומה של כל אחד מן התיאורים האלה להבנת ההתמודדות של האב עם זיכרון השואה.

זוגיות

10. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אזון עדין / סיון הר שפי

את השַׁבֵּת שָׁלַנּוּ
שָׁרַק אָנִי יְכוּלָה לְהַכְנִיס
שָׁרַק אֶתָּה יְכוּל לְהוֹצִיא
מִחֲזִיקִים שְׁנֵי גֵרוֹת.
אֲבָל בְּסוּפָה נְהִיִּים אֶחָד
שְׁתֵּי פְתִילוֹת בְּגָד אֶחָד
לְהִתְחַלָּה חֲדָשָׁה.
וּבְרֹאשִׁית הָיִינוּ דוֹרְפָּרְצוּפִין
בְּחוּט שְׂדֵרָה הָיָה תְּלוּי עוֹלָם.
עֲכָשׁוּ שְׁנֵי עֲמוּדֵי שְׂדֵרָה
מִחֲזִיקִים בֵּית
וּכְשֶׁאָנִי קָצַת מִתְּכוּפָּפֶת,
וּכְשֶׁאֶתָּה. אִזּוֹן עָדִין.

ציינו והסבירו שני אמצעים אומנותיים שתורמים להבנת הזוגיות המתוארת בשיר.

אדם וזהותו

11. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

גאונה / דליה רביקוביץ

אֶפְלוּ סִלְעִים נִשְׁבְּרִים, אֲנִי אוֹמֶרֶת לָךְ,
וְלֹא מַחֲמַת זִקְנָה.
שָׁנִים רַבּוֹת הֵם שׁוֹכְבִים עַל גִּבָּם בַּחֵם וּבִקְוָה,
שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת,
כִּמְעַט נּוֹצֵר רֶשֶׁם שֶׁל שְׁלֹה.
אֵין הֵם זֵזִים מִמְּקוֹמָם וְכֵן נִסְתָּרִים הַבְּקִיעִים.
מַעֲיִן גִּאֲוָה.
שָׁנִים רַבּוֹת עוֹבְרוֹת עֲלֵיהֶם בְּצִפְיָה.
מִי שֶׁעֲתִיד לְשַׁבֵּר אוֹתָם
עַדֵּין לֹא בָּא.
וְאִזְּ הָאֶזוֹב מְשֻׁשָׁג, הָאֲצוֹת נִגְרָשׁוֹת וְהֵם מְגִיחַ וְחוֹזֵר,
וְדוֹמָה, הֵם לֹא תְנוּעָה.
עַד שֶׁיָּבֹא כָּלֵב יָם קָטָן לְהִתְחַכֵּךְ עַל הַסִּלְעִים
יָבֹא וַיִּלָּךְ.
וּפְתָאם הָאֶבֶן פְּצוּעָה.
אֲמַרְתִּי לָךְ, כְּשֶׁסִּלְעִים נִשְׁבְּרִים זֶה קוֹרָה בְּהַפְתָּעָה.
וְמָה גַם אֲנִשִּׁים.

הסבירו את המטפורה המרכזית בשיר. בתשובתכם כתבו גם על הקשר בין שתי השורות הראשונות בשיר לבין שתי השורות האחרונות בו.

בהצלחה!